

שפורח ומרפרף בכנפיו וכנפיו נוגעות ואין נוגעות, נחמך ר' יהושע ואמר לתלמידים הלך לו בן זומא, ה ולא שהו ימים קלים וכן זומא בעולם: ר' אבהו ור' חייא רבה ר' אבהו אמר מתחילת ברייתו של עולם צפה הקביה מעשיהם של צדיקים ומעשי הרשעים, והארץ היתה תהו אילו מעשי הרשעים, ויאמר אלהים יהי אור אל מעשי הצדיקים, אבל איני יודע באיזה מהם הוא חסין אם במעשי אלו אם במעשי אלו, ממה דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב הוי מעשי הצדיקים חסין ולא במעשי הרשעים, אמר ר' חייא רבה מתחילת בריית העולם צפה הקביה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, בראשית ברא אלהים הרי בניי היך דאת אמר לנטוע שמים וליסוד ארץ (ישעיה נא טו), והארץ היתה תהו הרי חרב היך דאת אמר ראיתי את הארץ והנה תהו (ירמיה ד כג), ויאמר אלהים יהי אור בניי ומשוכלל לעתיד לבוא היך מה דאת אמר קומי אורי כי בא אורך וכבוד יי 10 עליך ורח וגוי (ישעיה ס א):

פרשה ג

א א (ג) ויאמר אלהים יהי אור, ר' יצחק פתח פתח דברייך יאיר וגוי (תהלים קיט קל) ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומר האור נברא תחילה, למלך שביקש לבנות פלאמין והיה אותו המקום

2 ילקוט טס, לקמן פ"ג לר 28: 8 ילקוט טס, ילק' ישעיה ר' ש"ס (ס"ק), ילק' יצחק ר' רע"ה, ילק' פשלי חמק"ט, ילק' מביי יצחק ק' ח', ועי' לקמן פ"ג פ"ס ופ"ס, ספרי נכנס פ"י ס"ג, פסיקתא פ"ג (קמ"ה ח'): || 11 ילקוט נח ד', ילק' סהלים ר' פסח'ס, ילק' מביי פסלים ק"ס ק"י ע"ה, ששם נכנס כ"ע פ"ה, פסח'ס פ"ג ויקהל ק"י ז', פסח'ס פ"ס ק"י ו', ועי' פסיד ל"ב ח':

1 שהוא מורח ומרפרף ל"ג, שהוא מרפרף ד"ס, שהוא מרחף א' | בכנפיו | ~ על קנו א' | ואין | פ, ואין ד"א' | נוגעות | ~ כרתיב על גזוליו ירחף | לתלמידיו ד"ס | 2 שחן | היו ב' | קלים | ג, מועטים ד"א' | בעולם | אינו ~ א' | 8 מעשיהן | במעשיהן ד"ס | צדיקים | רשעים א' | ומעשיהן של רשעים פ"ח | ובמעשיהם של צדיקים א', ~ הה"ד יודע יי דרך צדיקים וגו' ד' | תהו | פ"ה | ~ ובהו ד"א' | אילן | זה | מעשיהן של רשעים ד"ס | 4 אלו | זה | מעשיהן של צדיקים ד"ס | הוא | ל' | במעשי | ג, במעשה ד"א' | אם—אלו—אלו | ל' | פ"ה | הללו א' | ואם ד"א' | 5 במעשה ד"א' | הללו א' | ממה דכתיב פ"ה, כיוון דכתיב ד', כשהוא אומר א' | במעשה הצדיקים פ, במעשיהן של צדיקים ד"א' | חסין | הוא ~ פ"ה | ולא | הרשעים | ואינו חסין במעשיהן של רשעים ד"א' | ג, ל' | 6 ר' חייא רבה אומר, אמר ר' . . בר אבא (ישעיה), אמר ר' . . בר בא (ירמיה) | ברייתו של עולם דפנימ | 7 אלהים | את השמים וגו' פ' | בנוי | הוא ~ א' | כד"א פ"ה | 8 תהו | פ"ה | ~ ובהו ד"ס | (וכן בסמוך) | חרב | ~ הוא א' | 9 בנוי | פ"ה | הרי ~ ד"ס | (ירמיה), הרי הוא ~ א' | (ישעיה) | ~ | וכבוד—וגו' | וגו' | וכת' כי חנה החשך יבסה ארץ א', וכת' כי . . ארץ וגו' ד' || 12 | נחמיה ל' | האור נברא | פ, האורה נבראת ד"א' | למלך | י"מ, משל ~ ד"א' | לבנות | לעשות א' | (תהלי) | פ' | פלמין | המקום | א' | (ש"ס) | מקום ד"ס |

ונאמר להלן כנשר יעיר קינו על גזוליו ירחף מה ריתוף שני להלן נוגע ואינו נוגע אף ריתוף שני כאן נוגע וכו' ועי' בתוספתא, ובחגיגה מרחפת וכו' כיונה שמרחפת על בניה ואינה נוגעת: 1 הלך לו ב"ו, בכו"ס נוסף "שתוא מחשב במעשה בראשית יותר מדאי", וכן מפרש בפי"ר הנדפס הלך לו וכו' כלומר כבר נפגע לפי שיותר מדאי מחשב כדבר וכמאמר בתוספתא שם וחגיגה י"ד ב' בן זומא הציץ ונפגע, ובירוש' הגי' א"ר יהושע לתלמידיו הרי בן זומא מבחין, ובתוספתא אמ' להן ר"י וכו' כבר ב"ו מבחין, ובחגיגה ט"ו א' א"ל ר"י עדיין ב"ו מבחין ועי' גם בדי"ס, ובכלל ג' לתלמידיו ול"ג נחמך: 2 וב"ו בעולם, נפטר לעולמו ולשון נקיה הוא, כן מפרש בפי"ר כ"ט, ובפירוש אחר שבפי"ר הנדפס מפרש אינו בעולם אלא שכנה המדרש, ובכ"ז הגי' כן, ובירוש' מסיים ולא חיו ימים קלים עד שנפטר ב"ו, ובתוספתא לא היו ימים מועטים עד שנשתלק ב"ו, ובחגיגה ליתא הסיים, וכל חשינוס שציינו מורים שהסיפור לפנינו כב"ר נובע ממקור אחר עתיק ולא שחב"ד כאן מרחיב סיפור חירושלמי ומבאר, ועי' במבד"י ג"ב א' ובספרו של חת' לערנער שם צד 89, ובאגה"ת ח"א צד 427 ועי' עוד מ"ש על סיפור זה חת' גרעץ בס' גנאמטיציסמוס וכו' צד 67 וצד 79, חת' יואל שם ח"א צד 168 וחת' ווינשטיין בס' צור גענעזיס דער אנאדא צד 199: ור' חייא רבה, ר' חייא בר אבא ועי' א', אכן בפסיקתא שם איתא תני ר' חייא מתחלת וכו' צפה הקביה כהמ"ק וכו' בראשית ברא וכו' הרי בניי וכו', והדרש צפה הקביה מעשיהן של רשעים וכו' והארץ וכו' ויאמר וכו' טובא לקמן פ"ג במאמר ר' ינאי ועי' אנא"ה ח"א צד 42 וח"ב צד 190: 7 וליסוד ארץ, וס"ד ולאמר לציון עמי אתה, ובפסיקתא ל"ג הד"א לנטוע וכו' וכן ל"ג שם הד"א ראיתי וכו' המד"א קומי וכו', ולקמן פ"ג דורש באברהם שהראת לו הקב"ה כהמ"ק בנוי וחרב ובנוי וכו' יי יראה הרי בניי וכו' ולקמן פ"ס"ה ביצחק שהראת לו וכו' ראה ריח בני הרי בניי וכו' ולקמן פ"ס"ה כיעקב שחראה לו וכו' מה נורא זה בניי וכו' ועי' בספרי שם: 8 ראיתי את הארץ, עי' לעיל צד 16:

פרשה ג, 11 פתח דברייך וכו', במדרשי תנחומא וש"ס"ר השתמשו בפתיחה זו לפתיחת לפ' ויעש בצלאל את הארון, ונכלל שם שאל ר' שמעון בן יהוידק וכו', והוא תחלת המאמר שלפנינו בסמוך צד 19, ובשם"ר ג' ר"י אמר האור ברא תחלה ואח"כ העולם משל למלך וכו' ובתנחומא הגי' ר"י אומר החושך ברא הקב"ה תחלה ואח"כ ברא את העולם ור"ג אומר העולם ברא וכו' תחלה ואח"כ ברא את החשך, ועי' בתנחומא מ"ב, ובשלח תמיד שם הוא אחר מעשרה דברים ששאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני חנגב אם אור נברא תחלה או חשך: 12 לבנות פלאמין.

אמל, מה עשה, הרליק גרות וסנים לידע היאך קובע תימיליאום כך האור נכרא תחילה, ר' נחמיה אומר העולם נכרא תחילה, למלך שבנה סלטין ועיטריה בנרות, עד כאן דרש ר' יודן, אתא ר' פינחס ור' יהודה בר' סימון ר' חנין בשם ר' שמואל בר רב יצחק פתח דברייך יאיר מפתח פומך לן דזה נהורא ויאמר אלהים יהי אור:

ר' ברכיה בשם ר' (יהודה בר) סימון פתח בדבר יי שמים נעשו וברוח סיו וניסב (תהלים לג ו) לא כעמל וביגיעה אלא בדבר (ויאמר אלהים יהי אור):

ר' שמעון בן יוחי פתח שמחה לאיש במענה פניו ודבר בעתו מה טוב (משלי טו כג), ג
שמחה לאיש זה הקביה יי איש מלחמה וגי' (שמות טו ג), במענה פיו, ויאמר אלהים יהי
אור, ודבר בעתו מה טוב, וירא אלהים את האור כי טוב:

(וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וְגוֹ' ר' שְׁמַעוֹן בִּר' יְהוֹצֵדֵק שְׁאִלִּיה לר' שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָן אִמֵּר לוֹ¹⁰ דְּ

ע ילקוט רמב"ד, לקטן פ"י פ"ג ע"א, ועיי' תכילתא יחזק'א דנחמד פ"ו: **ז** ילק' משלי כ' ספקר"ג: **י** ילקוט רמב"ד, ילק' יחזקאל כ' ט"ז, ילק' חזקיהו כ' חספ"ג, פסיקתא עכ"ל (קציעה ז'), ויקרא רבה פ"א סי' ז', שמונה רבה פסוק ק"י כ"ג וריש פ"ג, חנומא נ"ב בראשית סי' ה' ויקהל סי' ז', חנומא ויקהל סי' ו', מדרש חזקיהו כ"ז סי' א' קיד סי' ד', מדרש פ"ג:

1 ופנס ע, ופנסין ד', ופנסין דפא', יים ח'י' (שם), ונכנס י | היכן פ | קובע | א', הוא ~ דפעי | *תימילאוס | תימילאוס ל, תמילוס ר', תמילוס ע, תימילוסים ד, יון ר', תמילוסין פת, תמילוסין י, תמילוסין א'רמ, תמילוסין י (שם) | האורה נבראת דפא'י' (שם) מ | ר' | ור' ד | אומר | אמר ד | 2 העולם נברא | שמים וארץ נבראו | תחילה ~ ואח"כ האורה א' | למלך | ימ, משל ~ דפא' | שכנה | שעשה מ | ועשרה | בנרות | פא'ימ, ~ ופנסין ד | יורן | יצחק מ | ור' יודן ור' סימון י (שם) | 3 ר' חנין | פ, ור' . . א'מ, ור' חנון ד, ור' שמואל י (שם) | יצחק | י (שם), ~ פתח דמ, אמר, דרשו פ | הוי לני, הוה לן פי (שם) | נהורא | א'מ, נהור דפי | 4 ויאמר | שנאמר ~ י (שם) | 5 * ר' — פתח דא' | ר' ברכיה בשם ר' סימון פתח ל, ר' ברכיה בשם ר' יהודה ב"ר סימון פ, ר' יהודה בר סימון אמר י | 6 לא בעמל | פ, ר' יהודה בר סימון אמר ~ ד, א"ר ברכיה כשרי' בים ~ א' | וביגיעה | ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו דפא'י' | אלא בדבר | אלא בדבר י"י פ, אלא . . י"י שמים נעשו א', אלא בדבר י"י וכבר שמים נעשו, ל' י' | *ויאמר . . אור | וכבר היה אור פ, אף תכא [ויאמר אלהים יתי א'] והיה אור אין כתיב כאן אלא ויהי אור (אלא ויהי א') כבר היה דא' | 7 יוחי | פ יוחאד | . . ודבר טוב ד | וגר ל | 8 י"י | שנא ~ דפי | **כמענה פין | ל' | יהי אור | ~ וכת' אור צדיקים ישמח א', ויהי אור כרכ' אור . . ישמח פ | 10 שמעון | יהושע | ברי | בן | שאליה | י', שאל דפא'י' (יחזק' | לרי' | את ר' א'י' (שם) | נחמני | לן | פ, ליה דין (שם) |

בעקידה שער ב' מובא לעשות פלטינ ועתה: 1 ופנסים. וביה פנס בלשון יחיד בערך ערך תמלוס. והוא (ל"א), וכתובת התיבה ב"רד גם בדפ"ר ובכ"ל לקמן פס"ח אמ' המלך כבו הפניסים. וכן במדרש הגדול פ' בשלח (השלמת העת"ש צד 67) ועי' פסיקת' פ"ד ב' הערה פ"ה. והלשון נרות ופנסין איתא גם בשמ"ר שם ובאיכ"ר פתיחה כ"ג ובמדרש קהלת פ' וישב העפר (י"ב ד): תימיליאוס. כן הגהתי על פי גי' הערך ופי' ב"ר הנדפס, ושם בדפ"ר הגי' תמיליוס יסוד ובלשון יו"ק²) תמיליאוס יסוד, וכן מפרש היסוד בכ"ל ביני שיט, ובגליון ילקוט דפ"ר נסמן „פירוש אבן שתייה“, ובעקידה שם מובא איך קובע תלמיסין והוא לפי גי' המשובשת שציונתי בה"ג, ובשמ"ר נשתבש ג"כ או שמבאר שם הגי' שלפנינו עי' רימוסים שפי' בל"י³) כנון או נדכך של אכנים ועי' ערוך ומו"ע י' דמוס א': ר"ג אומר העולם וכו'. בעקידה מוכיף ואח"כ האורה ועתה: 2 ועימרה בנרות. בשמ"ר ועטרו בנרות, ובעקידה שם מעטרו בנרות וגם שם ל"ג ופנסין: 8 פתח דבריך. כ"ה הגי' הנכונה וחסר תיבת אמר כסגנון הירושלמי וסגנון ב"ר בכ"ל במקום שאומר חכם בשם חכם ועי' גם באגת"א ח"ג צד 241: 5 בלש ר' יהודה בר' סימון. כן הגהתי וכ"ה לקמן בכ"ל סוף פי' ופי"ב סי' ב' ר' ברכיה בשם ריב"ם, ושם הלשון לא בעמל ולא ביוע (ביגיעה) ברא הקב"ה את עולמו, ושם סוף פי' י' בדרש בתבראם (וכן שם רש"י סי' י' בדרש דר' אבהו בשם ר' יוחנן) ובפכ"ז מוסיף בדבר וי' וכבר שמים נעשו ועתה, ומקור המאמר לפי גי' כ"ל הוא הפתיחה שלפנינו לפ' ויאמר אלהים יהי אור וכו', והשלמתי פסוק זה לסיום הפתיחה כסגנון המדרש ודורש בקיצור נמרץ ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור לא בעמל וכו' אלא בדבר ויהי אור וכבר היה אור, ואין צורך לדרש והיה אור אכ"כ שנדחקו לפרשו, וכל גמ מה שנוסף אף הכא בדפו' וכי"א הוא מפירוש איהו גליון, וכבר היה גי' זו במדרש לפני בעל עקידה עיו"ש: 8 יהי אור. לפי גי' כ"ס וכי"א דרוש שמחה על האורה ועי' ח"י רד"ל: 10 ר"ש בר' יהוצדק. כל המאמר מובא בפסיקתא שם פ' קומי אוריה, ובוי"ר שם פ' צו וכו' להעלות גר וכו' ובמ' תהלים ק"ד פ' הוד והדר לבשת וכו' ועי' השינוים שם. ובבולס הגי' ר' שמעון ב' יהוצדק, וכ"ה בשמ"ר ותנחומא ויקהל וביה המדרש ח"י צד ק"ה, אבל בתנחומא מ"ב בראשית שם גי' שאל ר' יתכן (כ"ה בכ"י רומי) בן אלעזר את ר' שמאל וכו', וכסגנון זה איתא לקמן פ"י"ב ר' יודן נשיאה שאל (בדפו' שאליה) לרשב"ג א"ל מפני ששמעתי וכו' בעל אגדה (גהרת) מהו סולו וכו', ובוי"ר שם פ' א' ואיכ"ר א' י"ג ר' אמי שאל את רשב"ג א"ל בשביל ששמעתי וכו' מהו ועדקתך וכו', ובאיכ"ר מ"ב ב' סי' מ"ד ר' חיננא בר' פפא, גא קומי ר"ש וכו' בשביל וכו' מהו סכותה וכו' ועי' גם באגת"א ח"א צד 480: שאליה. בפסיקת' שלה ושא' ובשאר המדרשים שאל וכן מובא בעקידה ושם גי' לר"ש בר' נחמני וכ"ה בפסיקת' ובמ' תהלים, וכן נקרא י"ד בתלמוד בבלי ובקצת מקומות גם בירושלמי וכן בכ"ל לקמן

¹⁾ φανός, Leuchte, Fackel. ²⁾ θεμέλιος. ³⁾ δόμος.

ספני ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה מאיכן נברא האור, אמר נתעטף הקביה בה כשלמה והבהיק וזו הדרו מסוף העולם ועד סופו, אמר לו בלחש, אמר לו מקרא מלא הוא עומה אור כשלמה ונ' (תהלים קר ב) ואת אומ' בלחש אחמהא, אמר לו כשם ששמעתי בלחשה כך אמרתי לך בלחשה, אמר ר' ברכיה אילולי שדרשה ר' יצחק איששר ממרינה, מקומיכן מה חוון אמרין, ר' ברכיה בשם ר' יצחק ממקום בית המקדש נברא האור החד והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו ^{8a} כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו (יחזקאל מג ב), אין כבודו אלא בית המקדש היך דאת ה אמר כמא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו (ירמיה יו יב): אמר ר' סימון ה' פעמים כת' אור כנגד ספרי תורתו, ויאמר אלהים יהי אור כנגד ספר בראשית שבו נתעטף הקביה וברא עולמו.

7 ילקוט נח ד, ועי' לקמן פס' :

1 ספני—עליך] בשביל ששמעתי עליך (שם), שמעתי עליך פ, בשביל א' | הגדה] פח' י (שם), אגדה דא' י | מהיכן | נבראת דפ' | האור] האר' ל, האורה דפא' י | אמר לו פ . . . ליה ד, א"ל א' י | נתעטף] מלמד שנתעטף דפא' י | הקביה בה] פ, בה חכ"ה ד, הקב"ה א' י | כשלמה פ, בשלמה י (שם), כשלמה י (תהלים), כשלמה לבנה י, בשלמה לבנה ש | והבריק י (תהלים) | 2 וזו הדרו] וזה א' | ואמר י, אמרה ד' (יחזק) ואמרה א' | ליה י | בלחשה | 8 ואתה פחא' | אמרתי י (שם), אמר (אומ' א') לי פא' י, אומרה לי ה | בלחשה | ששמעתי א' | שקבלתי פ | אמרתי פ, דברתי א' | לך לי פא' י | 4 אלמלא א' | ר' יצחק בר', י (יחזק) י (תהלים), ~ ברכים דפא' | איששר פר', אפשר בר', אי איששר א', אי אפשרי (שם), לא איששר י, לא היה אפשר ד | ממרינה בר', מימרינה י, לאומרה ל' דא', מילה בתמיהה פ | מקומי י (יחזק), קומי י, מן קומי ר, מקמי דפ | תו | סאמרון] אמרי ד | 5 נבראת האורה דפ' י (שם) | הה"ד] שני א' י | 6 והארץ מכבודו פא' י | וגר' ל | ואין | כבד' | כדא פ, שני א' י | 7 מראשון—מקדשנו פא' י | וגר' ל | חמשה פח' | כת' | כתיב (כת' פ) כאן דפא' י | אור] פ, אורה דא' י | 8 ספרי תורתו] ה' (חמשה פח') חומשי תורה | את עולמו |

פריג סי' פ' ספרי סי' ג' פייז סי' ר' ועח"ג ומכא"ל קכ"ו א': 1 ספני ששמעתי, בפסיקת' ג' לפי ששמעתי, וכו"ר בשביל וכו' וכ"ה בעקידה ועח"ג: מאיכן נברא, בשמ"ר פ"ג ג' מהיכן נבראת האורה, ובעקידה טובא כיצד ברא הקב"ה את האורה, ותוא כג' מ' תהלים ק"ד: אמר נתעטף וכו', וכ"ה בעקידה ובשמ"ר, וכו"ר ופס' ומ' תהלים א"ל נתעטף ובכולם ליג מלמד שנתעטף ועח"ג: בה כשלמה, וכו"ה בו"ר ד"ה והלשון אינו מדויק לפי ג' כ"ה שגורס אור במקום אורה, וביפ"ת מחק מלת בה ונ' בשלמה דאכתי לא אשמעין מהיכן נבראת האורה והיכי קאמר נתעטף בה, וכן בעקידה ליג בה ונ' בשלמה, וכן כתב בא"א מלת בה יתירה ועח"ג ומ"כ, וגם בשמ"ר הגי' נתעטף הקב"ה כשלמה, ובמ' תהלים בטלית לבנה, ובפס' באצטלות לבנה ובכולם ליג בה, ונ"ל ליישב הגי' שלפנינו שפ' השאלה כאן מאיכן נברא האור כמו שחגי' בו"ר ובפס' מהיכן אורה יצא (היתה אורה יוצאה) לעולם ולא ששאל על עיקר בריאת האור, ורשב"ג השיבו נתעטף וכו' בה, כלומר באורה שנבראת כבה, כשלמה והבהיק וכו' מסוף העולם ועד סופו, וכן הדרש במ' תהלים מז' כ"ז וירא וכו' את האור כי טוב וכו' ריב"ס אמר הברילו לעצמו (ועי' בפרשה זו צד 22) משל למלך וכו' א"ר אבין הלוי נטלו הקב"ה ונתעטף בה כטלית והבהיק בו את עולמו הדיד עומה אור וכו' ועי' גם בפ' סוהר"ה, ובעקידה מ"ב פכ"ט טובא כל המאמר בשם ב"ר ועיי"ש וברלב"ג פ' בראשית, ובשמ"ר ומדרשי תנחומא פ' ויקהל נכלל המאמר כאשר חעירותי בפתיחה פתח דברך וכו' והובא שם לפי שטת ר"י שחאור נברא תחלה ואח"כ העולם והג"י בתנחומא מ"ב היאך ברא הקב"ה את העולם (וכ"ה שם פ' בראשית סי' יו) א"ל הקב"ה כשבקש לבראות את העולם נתעטף באורה וברא את עולמו שני עומה אור כשלמה אח"כ נטטה שמ"ס כריעה וכו' אמר ר' למה"ד למלך וכו', ועי' בשמ"ר פס"ו שם הרבה מעשים כתב משה בתורה סתומים וכו' אנו מוצאין ממ"ב משברא שמ"ס וארץ ברא חאור שני בראשית ברא וכו' ואמר וכו' יהי אור ודוד פרשו מאחר שברא אור ברא שמ"ס שני עומה וכו', ובפדר"א שם שמ"ס וכו' נבראו מאור לכושו של הקב"ה שהוא לכוש לקח ממנו ופרש כשלמה וכו', ועיי"ש ריש מ' בונן (ביה"מ ח"ב צד 26) ומעין הדרש שנתעטף הקב"ה בה כשלמה וכו' נמצא גם בספרי פילון ויש טעם להשערה שהאגדה שלפנינו מיוסדת על שיטתו ומדות הפילוסופיה שלו ולכן אמרה רשב"ג בלחש ור' ברכיה התפלל איך אפשר לאומרה ועי' מ"ש החכם פרידענסהאל שם צד 71 והח' ווינשטיין צד 41: 2 בלחש, בעקידה ג' בלחשה וכ"ה במדרשים ועח"ג: 8 ואת אומ', בו"ר ואת אומ' לי, ובפסיקת' ואת אמרת לי ועח"ג, ובד"ו נשתבש אומרת לי: כשם ששמעתי וכו', וכ"ה בפסיקתא ועי' ירוש' ביצת פ"א ס"א א', וכו"ר ג' כשם שאמרו וכו' כך אמרתי לך וכו', ובעקידה טובא כשם שקבלתי וכו' כך אמרתי וכו', ובמדרש תהלים כשם שקבלתי אותו וכו', ובתנחומא מ"ב פ' בראשית כשם שקבלתי וכו' כך מסרתי לך וכו' ועח"ג: 4 שדרשה ר' יצחק, וכ"ה בו"ר ד"ה, וכן נסמן בגליון אב"א כשם פ"א, וגם בילק' תהלים ויחזקאל ליג ברכים כמו שציינתי, ובילקוט רמז ד' קטע ואילולי ררשה לא איפשר וכו' (כ"ה בדפ"ר), וכן איתא בפ"י ב"ר הגדסם ובכ"א (ובכ"ט נשתבש) אילולי (אלמלא) שדרשה ר' יצחק אפשר וכו' והכי פירוש' אילולי שדרשה ר' יצחק ברכים וכו', וחגי' ברכים איתא גם בפסיקתא, וסגנון אחר בתנחומא מ"ב פ' בראשית ומ' תהלים: איפשר ממרינה, בתמיהה, וכן מפרש בפ"י ב"ר הגדסם וג' שם ממרינה, ובילקוט תהלים דפ"ר נשתבש מימהנא, והג"י מהימנא שתיבא במ"כ וי"ר שם הוא שיבוש אחר שיבוש, וכן איתא שם בר' פריא מיהמנה, ובפסיקתא הגי' לא אפשר למימרה, וכו"ר לא הוה איפשר לאמרה ועח"ג: מקומיכן, כ"ה בכ"ל בתיבה אחת, וכן בפסיקת' קומיכן ושם ג' מה הוינן אמרינן, וכו"ר קמיי מן כן מה חוון אמרין: 6 והארץ האירה מכבודו, וכ"ה בו"ר ופסיקתא וכן שם מרום מראשון מקום מקדשנו וכן הגתתי ועח"ג: 7 א"ר סימון, טובא בפ"י בחיי עת"ה ושם הגי' ה' פעמים כתיב כאן אורה כנגד ה' חומשי תורה וכו' כנגד אלה שמות שבו נגאלו ישראל סמצרים ויצאו מאפלת וכתוב בית וכלל בניי הנה אור כמושבותם וכו' ספר ויקרא שהוא מלא הלכות הרבה וכו' ספר במדבר שבו נבדלו ישראל בין יוצאי וכו' כנגד משנה תורה שהוא מלא מצות הרבה ועח"ג, וכן טובא בשינוים שונים במאמר ארוך שנוסף בתנחומא כ"י פארמא קובץ 261 וגדסם במבוא לתנחומא מ"ב דף ע"ו ב' עיי"ש, ולקמן פס"ד פ' ויחפר את בארות המים וכו' א"י ורבנין אמ' כנגד ה' ספרי תורה וכו' ובד"ו שם כנגד חמשת ספרי וכו' ועי' בלוי צור איינלייטונג צד 14: 8 שבו נתעטף, שבו נזכר שנתעטף הקב"ה בבריאת העולם ותחילת בבריאת חאור ויאמר וכו' יהי אור, וכן

1 ממצרים ל' | אלה^פ, ואלה דא'וי | 2 וגו' | כי טוב | *רבות דסריו | חרבה א', ל' | חמור | ה' ~ ובין החשד דא' |
 וידבר | כמדבר סיני | 3 לאור | ~ יום | שהוא מלא | 4 *רבות ל'דס' | הריבה א' | מרובות ש, ל' | *מתיבין בית ל'וי |
 מתיבין חבריא (חברייא ד) | ל' סימון ל'סדא', מתיבין ליה חבריי לרב סימון ש, ל' | *ולאו—הלכות ל'ן והלא ..
 מלא (שהוא מלא א') | הלכות דא'רי, ל' | *רבות דסריו | חרבה א', ל' | שונה סכרי | בו דבר |
 בו דברים רי, דבר הוא ביש, בו (שבועה) | [שמעה] א', השמועה בה דבר | 5 לא | לא ר | תניא א' |
 *אורה שנבראת דא'וי (ישעיה) | אור שנברא לפיש | 6 **יכולה | יכול ל' | *מכחה דפשו | מכחה ל' | חמת |
 החמה | יכולה | ~ להאיר | נברא | להאיר—ביום | להאיר אלא ביום די (שם). אלא להאיר ביום פ', להאיר
 בלילה א' | 7 ואיכן פת, והיכן דא'וי | גנוזה | מתוקנת א', נגזזה והיא (ואיכן היא פ', והיכן היא ר')
 מתוקנת דסר', גנוזה ומתוקנת ה' אלא גנוזה . . י. (שם) |

בסמוך שבו יצאו וכו' בו נזכר שיצאו וכו', ואין לפרש שבו נתעסק וכו' עמי' הדרש כריש פ"א כך היה הקב"ה מביט בתורה ובזר העולם. ששם נאמר בתורה בכלל שותית כל אומנות של חקב"ה ולא כספר בראשית בפרט ועי' ביפ"ת: 2' הלכות רבות. הוספתי רבות ועי'נא, וכ"ה בכ"ל לקמן פס"ד באר מים חיים כנגד ס' ויקרא שהוא מלא הלכות רבות, אכן כאן בכ"ל איתא גם בסמוך בגליון ולא ספר ויקרא מלא הלכות, ובגוף חכ"י חגי' גם בסמוך כנגד משנה תורה שמלא הלכות, ופי' הדרש כאן גם בלי מלת רבות כת' וירא וכו' את האור וכו' כנגד ס' ויקרא שהוא מלא מתחילתו ועד סופו הלכות שהן סמירות עינים, וכן משנת תורה מלא הלכות אבל שאר הספרים יש בהם סיפורים רבים שלא מעניני המצוות ועי' גם ביפ"ת, ובמאמר הנוסף במבוא לתנחומא (שם ע"ז א') איתא כנגד ס' ויקרא שבו תורת כהנים שמאירה עיני לומדיה וכו' כנגד משנה תורה שבו עיקר מצוות לכך קורא לאור יום: ס' וידבר, וכ"ה גם בד"י ולקמן פל"ד ועי' ספרי פנחס פי' קמ"ב ירוש' מגילה פ"ג ע"ד א': 8' שהוא מבדיל, שהבדיל בין באי הארץ לאור באור החיים ובין יוצאי מצרים להושיעם במחשכים. יפ"ת: 4' שמלא הלכות. בכ"ל נוסף בגליון כנראה מיד כותב חכ"י "רבות מתובין ליה ולא ספר ויקרא מלא הלכות", ומלמעלה נוסף עוד כנראה מיד סופר אחר "חכמיה לר' סימון ולא", וגל' שהן שתי נוסחאות וגו' הילקוט מסכתא להגני' שבררתי: מלא הלכות רבות. הוספתי גם כאן רבות ועי'נא ולעיל שר' 2, ופי' השאלה והלא כבר אמר בספר ויקרא שהוא מלא הלכות רבות, ומשני ספר משנה תורה מלא הלכות רבות וגם שונה דברים שנאמרו בשאר הספרים ולכן תולה בו הפסוק ויקרא וכו' לאור יום שאף הוא שנה בו דבר שכפל אור ויום ולא הוא אור וכו' כתמיה וזה סיום המאמר, ועי' עוד בח"ג חגי' שונה בו דברים והפי' שמועה בכ"ס וכי"א ועי' חולין ס"ג ב', ובכרייתא תני אורה וכו' מתחיל דבור בפ"ע והוא דרש על ויאמר וכו' יהי אור ויהי אור ועמ"כ, וכן נפרדו המאמרים לנכון בד' ווארישא, אכן לפי פי' השני בפי' ב"ר הנדפס שכתב ומשיב תני אור וכו' משמע שס"ל שהמאמר שלאחריו מתחיל ויקרא וכו' ולא הוא וכו', וכן הפסיקו המאמרים בד' פירא וד' ווילנא ועי' ביפ"ת ובחי' רד"ל, אבל קשה לפרש הכרייתא ליישב מה שפירך ולא הוא אור וכו', וגם הוא כנגד סדר חמקראות שהוא דורש. ובילקוט ספר סדר המאמרים והעתיק ויקרא אלהים לאור וכו' תני אורה וכו' אצל הדרש על ויקרא וכו' אין הקב"ה מחדר שמו וכו': 5' תני אורה ושנבראת, מובא ברמב"ן עה"ת פ' יהי מאורות וכתב שם ואם תוכל לדעת כוונתם וכו' חרע סוד האור הראשון והגניזה והסבירה שאמר הכדילו וכו' וכו' עי'נא ובחגיגה שם גרסינן ואור ביום ראשון איברי והכתיב ויהי אורם וכו' ויהי ערב וכו' וכו' כד' אלעזר דא"ר אלעזר אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול וכו' עמר וגזו וכו' לצדיקים לעיל וכו' כתבאי אור שנברא הקב"ה ביום ראשון וכו' דברי ר' יעקב וחכ"א חן הן מאורות שנבראו ביום א' ולא נתלו עד יום ד', ועי' בפס"ד פמ"ז ויום ראשון של עולם נבראו המאורות ולא נתלו עד יום ד', ולפי שסת הכרייתא שלפנינו דרשו בסמוך וכו' כירוש' ברכות פ"ה ריב"ס אמר הכדילו לו ורבנן אמרין הכדילו לצדיקים לעיל, וכן פירשוהו כאן גנוזה לצדיקים לעיל, וכן דרשו לקמן פמ"א (פמ"ב) ויהי אור וכו' שלא זכה העולם להשתמש באורו האור, ועוד שם אמר ר' יורה אותה האורה שנבראת ביום ראשון היה אדם מביט בה מסוף העולם ועד סופו כיון שצפה הקב"ה וכו' גנוזה לצדיקים וכו' (וזה המאמר איתא בדפוסי המדרש גם לקמן פ"א ופי"א) ועי' בפי' פ"א ובמדרשים שצינתי שם), ולא פירש מתי גנוזה, וכאן מוכח שלא שמשה אותה האורה אלא עד יום ד' כדמפרש ואזיל שבעת אחמאה וכו' ולא ברביעי נבראו המאורות וכן בפס"ד פ"ה (כ' ע"א) ויהי אור וכו' שאורו עתיד ליגזז מפני המאורות, ובתרא"ז פכ"א האור שברא הקב"ה ביום ראשון ושימש שלש ימים קודם שנבראו המאורות ביום רביעי וכיון שנבראו המאורות ביום הרביעי וכו' עמר הקב"ה וגזו לאותו אור הראשון וכו', ופליג אחא ראמרין לקמן פ"א פ"ב ופס"ב שאותה האורה שמשה בע"ש ובשבת, ועוד שם פ"א ופי"ב אע"פ שנתקלקלו המאורות מע"ש לא לקו עד מוצאי שבת, ועי' ביפ"ת ובפס"ד פכ"ג הערה ג"א, וברשי' עה"ת פ' יהי מאורות וכתבשגת תרמכ"ן שם, והנהתי כאן אורה שנבראת ועי'נא, ובכ"ל מתחיל באור כאשר גורס אור מתחילת חפרשה ועד כאן ומסיים באורה שהשפיע להם הקב"ה, וכן גורס בכ"ל אינה יכולה שלא נבראת וכו' ואיכן היא גנוזה וכו', וכנראה אור ואורה רמאי בידי הסופרים ומצאנו שהשתמשו בשני הלשונות ועי' לקמן פ"א במוסחית תרפום אור שברא וכו' וכ"ה בחגיגה שם, ובפי"ב ופס"א (פס"ב) אותה האורה וכו', וכאשר הגהתי מובא גם ברמב"ן וכן בירקנאטי ויהי מאורות, ועי'נא מ"ש בענין אור הראשון ח' וקש שם ח"ב צד 84 ותח' וויינשטיין שם צד 18: 6' שהיא מכתה לגלגל חסות, וכ"ה ברמב"ן, וברקנאטי מפני שמכתה לגלגל החמה ועי'נא: להאיר בלילה אלא ביום. ברמב"ן וירקנאטי הגי' להאיר אלא ביום ועי'נא: 7' ואיכן היא, ומשיב שגנוזה

ואור החמה יחיה שבעתים כאור שבעת הימים (ישעיה ל כו), שבעת אתמחא, לא שלשה חן אתמחא, ולא בד' נבראו המאורות אתמחא, אלא כאינש דאמר בן וכן אנא מסקר לשבעת יומיה דמשתיית, ר' נחמיה אומר אלו ז' ימי אבל של מתושלח שהשפיע להם הקב"ה אורה:

(ד) וירא אלהים את האור ר' זעירא בריה דר' אבהו דרש בקיסרין מנין שאין מברכין על הג' עד שיאורו לאורו, מן חמא וירא ויברל, ר' יהודה בר' סימון אמר הבדילו לו, רבנן אמ' הבדילו לצדיקים לעתיד לבוא, למלך שהיה לו מנה יספה והפרישה לבנו, אמר ר' ברכיה כך דרשו שני גדולי עולם ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש ויברל אברלה ממש, למלך שהיו לו שני איסטרטיגין אחד שליט ביום ואחד שליט בלילה, והיו שניהן מדיינין זה עם זה, זה אומר אני אשלוט ביום וזה אומר אני שולט ביום, קרא המלך לראשון ואמר לו פלוני יום יהא תחומך ולשני אמר לו

8 ע"י לקמן פליגי, מוספתא קט"ז פ"ג, פ"ג פ"ג ב', פנהדרין ק"ח ב', חז"ל פליגי, מדרש חסלים כ"ז ס' ז': 4 ילקוט כמ"ד ו', יומי נכחם פ"ח י"ב ב': 5 מדרש חסלים כ"ז ס' ז': 6 ילך חז"ל ר' חסדאי, וילך חז"ל יסעיה מ"ה ז':

1 *ואור — הימים ד' (שם) וג' כאור שבעת הימים ל', ל' ל' | שבעת אתמחא | שבעת פ' (שם), אתמחא שבעת ד', ל' א' | לא | פ' ולא ד' (שם) | ה' ל' פ' | 2 אתמחא ל' (וכן בסמוך) | ולא | פ' לא ל' א' | והלא ד' | בד' | א' | ברכיעי ד' | נבראו | נתלו | ש' | כאנש פ' | אפקר' | יומיא ד' | יומי א' | 3 דמושתותי ד' | משותותי (שם), דמשתיא א' | אומר | א' י (שם), אמר ד' | ד' | א' | שבעת ד' (שם) | אבלו | משותלח | א' | ~ הצדיק ד' (שם) | 5 מהכא א' שני פ' | לו | לעצמו א' | רבנן פ' | אמרין פ' | 6 למלך | פ' | משל ~ ד' | עולם | הדור פ' | 7 אברלה | חע, הבדלה דפ' | למלך | פ' | משל ~ ד' | ד' | שהיה פ' | ב' א' | *איסטרטיגין ד' | איסטרטיגין ע' (איוב), איסטרטיגין ל' | 8 ביום בעירי | בלילה במדינה | מדינא ח' (איוב), מדינא ב' | אני אשלוט ביום | ע', אני שליט ביום פ', ביום אני שולט ד', ... שליט ה' ... השליט א' | 9 אני שולט ביום | ביום אני שולט ד' (שם) | ביום אני שליט ה' כמו כן פ' | פלני יום מ', יום פלוני א', יום פ' | *יהא פ' (שם) | תהא ד', יהיה | ולשני אמר לו | קרא ל' א' | קרא לשני ואמר לו מ', וכך לשני א"ל ד', וכן לשני ה' ולשני פ', ולשני אמר (שם) ↓

לצדיקים וכו', וברקנאטי ג' והיכן היא מתוקנה, וברמב"ן והיכן היא נגזזה והיכן היא מתוקנת וע"ז, ובשם ר' של' איתא האור שברא הקב"ה ביום ראשון וכו' ולמי גנוז לצדיקים לע"ל וכו' והיכן גנוז בגן עדן וכו': 1 כאור שבעת הימים, שבעת ימי בראשית וכן דורש בו"ר ריש פ"א וסהדרין ל"ח א' חצבת עמודיה שבעת אלו שבעת ימי בראשית: שבעת אתמחא, וכ"ה ברמב"ן (ושם אתמחא בה א, וע"י כאור זרוע א"ב ס' מ"ב, וכן כתיבת התיבה הרבה פעמים כ"ה א'): 2 ולא בד' נבראו המאורות, ואז נגזז אור הראשון ולא שמש ע"ד, ובפ' השני שבפ' ב"ד הנדפס ג' ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת ימים אתמחא ולא ברכיעי נתלו המאורות ומופריש והאיך אפשר לוטר כאור שבעת הימים ימי בראשית והלא אע"פ שנבראו מאורות ביום ראשון לא שמשו אלא מיום רביעי והיה לו לוטר כאור ארבעת הימים ע"כ, וזה נגד ג' כל הספרים ולא שלשה וכן מובא ג"כ ברמב"ן וברקנאטי (בילקוט רמז ה' העתיק שני והיה וכו' ואור החמה יתיה וג' ולא ברכיעי נתלו המאורות וכו', ואפשר שזו היא ק"י שהיתה לפני המפרש בפ' ב"ד, או שקטע כאן, ובילקוט ישע"י העתיק שבעת ולא שלשה הם ולא ברכיעי נתלו וכו'), וגם קשה לפרש דהברייתא איתא כחכ"א בחגיגה שם: כאינש דאמר, כאדם שאומר כך וכך, אני מצניע לשבעת ימי המשתה שלי ואין כוונתי שישפוקי לל' שבעת הימים אלא למקצתם וע"י ברמב"ן שם: 3 ימי אבל, לקמן פליגי דורש וע"י לשמעת הימים שתלה הקב"ה ימי אבלו של מתושלח הצדיק כדי שיעשו תשובה וכו', וכן איתא אבלו וכו' הצדיק/צתוספתא וירושלמי ואדר"ג ומ' תהלים שם, ובסנהדרין שם ימי אבילות של מתושלח וע"י ד"ס, ומה מובא בפ' השני שבפ' ב"ד הנדפס ומפורש בסדר עולם אלו שבעת הימים מה טיבן אלו שבעת ימי אבלו של מתושלח שעכבו את הפורענות ובשכר וכו' השפיע להם הקב"ה אורה וכו' כל זה ליתא לפנינו בס' ע' וע"י כמבוא להס' ע' להר"ר ראמנער צד 128, וראש המאמר מה טיבן וכו' שעכבו וכו' ע"י בתוס' ואדר"ג שם: 4 וירא אלהים, וכן מתחיל המאמר בד' פירא וד' ווארשא ולא כמ"כ שחיבר הכתוב עם המאמר שלפניו וע' גם בהערות ר"ט קריגער: ר' זעירא בריה דר' אבהו, בירושלמי ברכות תובא כל המאמר בפירוש המשנה אין מברכין על הג' עד שיאורו לאורו, ושם הג' דרש ר' זעירא בריה דר' אבהו וירא אלהים את האור כי טוב ואחר כך ויברל אלהים בין האור ובין החשך, ובנוסחת מהרש"ם (ד' מגנצא) ג' דרש וכו' בקיסרין וירא וכו' ואח"כ ויברל: ה' הבדילו לו מפורש בפי' תהלים (ושם הג' הבדילו לעצמו וע"ז) משל למלך שראה מנה יספה אמר לו ש' הוא כן כשברא הקב"ה את עומו וברא אור גדול אמר אין כל בריה יכולה להשתמש בה אלא אני וכן הוא אומר ונתורא עמיה שרא ועוד שם א"ר אבין הלוי וכו' וע"י בהערות לעיל צד 20 (ומאמר זה ע"ד אלא אני מובא בפ' ב"ד כ"ה, ואח"כ שם הפי' איסטרטיגין פקידים וכו', ובדפ"ר נדפס קודם פירושי המאמרים ואור החמה יהיה וכו' ר' נחמיה אומר וכו' שניתוספו מפירוש השני, ובד' ווילנא מסורס כל הפירוש), ובירושלמי שם ג' בסדר אהר א"ר ברכיה כך דרשו שני גדולי עולם וכו' אברלה וראי ר' ב' סימון אמר הבדילו לו ורבנן אמרין וכו' לעתיד לבוא משלו מלך ד' למלך שהיו לו שני איסטרטיגין וכו' והמשל למלך שהיה לו מנה יספה והפרישה לבנו ליתא שם, אבל בנוסחת מהרש"ם סדר המאמרים כמו לפנינו בב"ר וגם שם המשל למלך שהיה לו מנה וכו' וכן ג' שם הבדלה ממש: 6 גדולי עולם, ברקנאטי פ' וירא אלהים את האור ובעקידה שער ג' מובא גדולי הדור וע"ז: 7 אברלה ממש, כדמפרש ואויל למלך וכו' כך הבדיל בין המריבין וקבע יום ולילה תחומין לאור וחשך: איסטרטיגין, כן הגהתי וכו' בירושלמי, והוא ל"א (פ"א) כאן נציבים וכן תרגום וישם דוד נציבים (ש"ב ח' ר) איסטרטיגין וע"י ערוך ע' איסטרטיגין וע' ר"ן: 8 אני אשלוט, בכ"ל אני שליט אשלוט ומלת שליט נמחקה ע"י נקודות וע"ז, וברקנאטי ועקידה מובא זה אומר ביום אני שולט וזה אומר ביום אני שולט, ובירוש' הגי' זה אומר אני משמש ביום וזה וכו' אני משמש ביום: 9 יהא תחומך, כן הגהתי, וכ"ה בירושלמי, והג' יום תהא איתא גם בדפ"ר וד', וברקנאטי ועקידה מובא לילה תהא וכו', ובילקוט איוב שם ג' יהא ואח"כ תהא ג' פעמים: ולשני אמר לו פלוני, הוספתי פלוני כמו שהג' בכ"ל פלוני יום וכו' וכן בירוש' קרא

¹⁾ στρατηγός, Statthalter.

5

מדרש בראשית רבא <מנחת יהודה> - א (בראשית - לך - לך) מדרש רבא. תרע"ב עמוד מס: 32 הודפס ע"י או

ויהי ערב אילו מעשי הרשעים, ויהי בקר אילו מעשי הצדיקים, יום אחד שנתן לחם חקביה יום אחד [ואי זה זה] זה יום הדין, אמר ר' תנזעם יום שנבראו בו דברים חדים שמים וארץ ואורה, אמר ר' יודן שבו היה הקביה יחיד בעולמו, אתיא כר' יוחנן ולא כר' חנינא, ר' יוחנן אמר בשיני נבראו ^{4a} המלאכים היה המסורה במים עליותיו וגו' (תהלים קד ג) [וכת' עושה מלאכיו רוחות (שם שם ד)], ⁵ ר' חנינא אמר בהמשיגי נבראו המלאכים ועוף יעוסף על הארץ (בראשית א כ) וכת' ובשמים יעוסף (ישעיה ו ב), ר' לולני בר סברי בשם ר' יצחק בין על דעתיה דר' חנינא בין על דעתיה דר' יוחנן הכל מודים שלא נברא ביום ראשון כלום, שלא תאמר מיכאל היה מותח בדרומו של רקיע ונבריאלי בצמח והקביה ממדר באמצעיתו אלא אני ייי עושה כל נוטה שמים לבדי רוקע הארץ מאתי ⁶ (שם סד כד) מי אתי כת' מי היה שותף עמי [בבריית העולם]: אמר ר' שמואל בר אמי ¹⁰ מתחילת בריית העולם נתאווה הקביה לעשות לו שותמות בתחתונים, מה נמשך אם לעינין החשבון לא היה צריך למימר אלא אחד שנים שלשה או ראשון שיני שלישי, שמא אחד שיני שלישי אתמהא, אימתי פרעה להן הקביה, בהקמת המשכן ויהי המקריב ביום הראשון וגו' (בסדר ז יב) ראשון לבריית העולם אמר הקביה כאילו באותו היום בראתי עולמי, עשר עשרות

1 לעיל פ'ס' לר 16 : 2 ילקוט שם, ע"י לקמן סוף פ"ח: 3 לעיל פ"ח לר 5 ופ"ט: 4 סקיקחא רבמי פ"ז (כ"ז)
 ז', נדבנר רבנא פ"ט ס' ו', וע"י נחמואל מ"ב נשא ס' כ"ד, נחמואל שם ס' ט"ו, לקמן פ"ט ופ"ט: 18 ספרא ריש ספרא
 טעמינא סדר עולם פ"ט, טבת פ"ז ז' ספירא שם, נדבנר שם, מדרש סדשא פ"י:

2 *ואי זה וה'ד] ואי זה א' ל' | הרין | פחא'ב, הכפורים ד' | תנחום | פח, ~ בר ירמיה דא' | יום | א' | יום אחד ק' ל' דס | שנכראו בו | א' , שכו נבראו דפחי | דברים חדס | חכר' , ארבעה (ר' א') דברים הרים דא' | 8 שבו היה | יום שחיה א' | יחיד | א' , יחיד דס | בעולמו , ~ ולא היה אלא הוא פ , שלא היה בעולמו אלא הוא ד' | כר יוחנן | ~ דאמר בשני . . דכתיב המקרה . . רוחותי | ולא | א' , ~ אתיא פ , אתיאיך | *ר' יוחנן דס | ל' (ר' יוחנן—ר' חנינא אמר | דאמר א') | 4 *המלאכים דפי | מלאכים ל' | הה'ד דס | *וכ'—רוחות פד | ל' | 5 ועוף | שני ~ פדי , דכתי ~ א' | 6 לוליאני דא' | מבראי ד' , טיבורים א' | 7 שלא נברא ביום הראשון כלום דא' , שלא נבראו המלאכים ביום ראשון | 9 בצפוני די | אני | ד' , אנכי ד' | *בכריית העולם | בכרייתו של עולם די , ל' | ר' שמואל בר נחמני ש , רשבין א' | 10 ברייתו של עולם דפי | לון פרי , לו ב' , ל' דא' | איס | 11 לא—צריך | לא צריך קריה פ , לא הוי צריך קרא , לא הוה קרא צריך א' ! ושלישי די | 12 פרעו הא' , פרע דפרי | בהקמת , לו : ~ דס | ויהי פ , שני ~ דא' | 13 לכרייתו של עולם די | היום | ר' , יום דא' | את עולמי דפא' | עשר | תני ~ דפח , ותניא א' |

נכראה מיד כותב הכ"י, ובכ"ס וכ"א המאמר מקוטע: 1 יום אחד שנתו. דורש כן מדרש' יום אחד ולא כת' יום ראשון וכן המאמרים א"ר תנחום וכו' א"ר ורן וכו' א"ר שני וכו' או ראשון שני וכו' וע"י במבחי' יג' ב' שזהו סגנון הירושל' לומר אמר ר' פלוני במקום שבא לתורות שזה ר' פלוני חולק על החכם הקודם לו: 2 ואי זה זה. כן הגהתי, ועמ"נ ולעיל צד 16: יום הדין. לעיל שם הגי' בכ"ל יום הכיפורים ועמ"נ דשם הדרש בפיתרא דריב"ס: א"ר תנחום. דורש שבת' יום אחד לפי שנבראו בו דברים חדים (התיבות בו דברים כתובי' בכ"ל כיני שימי' שמים וארץ ואורה, וכן דרשו לקמן סוף פ"א ג' בריות היות הקב"ה בורא וכו' בראשון שמים וארץ ואורה, ובפ"י ב"ר כי ט מפרש דברים חדים שהן יחידים בעולם שאין עוד מלבד' (בפ"י ב"ר כ"א נשתבש הגי' דברים הרים שהם יחידים וכו', ובגדפס איתא ברפ"ר ס"א דברים שהם חדי' שהם יחיד' וכו' ונשתבש בדפוסים אחרים) ויהיה לפי' זה חדים הקבוץ מן חד, אכן קשה לפירושו שגם בריאות שאר ימים שמונה שם בפ"א י"ט בהן דברים שהן יחידים עיי"ש, ובפ"י השני שבפ"י ב"ר הגדפס מפרש שבו נבראו שמים וארץ, ואפשר שפירש חדים או חדין כמו חתנית ולפי הדרש בפ"א צד 12 אפילו אותן שכתוב בהן כי הגני בורא שמים חדשים וכו' ואורה היא הגנוזה לצדיקים לע"ל כדרדש לעיל ותוא אור שנזכר בכרכת יוצר וע"י בית תלמוד ח"א צד 24 ואגה"א ח"ג צד 752, ובנוסחת הספרים המשובשת נקרא מן חדים הרים והוסיפו ארכיע למנינא. וכמה פירושים נכתבו לפרש הרים האלו החלום כשערה, ובכ"ל כתוב **עוד נזכר ואורה** כיני שימי' "שהן חדין" וג"ל שזה פירוש נוסף, ובכ"ס איתא בגוף הספר שבו נבראו דברים שמוקין חדין **והמאמר חסר**, ואולי הכין הכותב חדין שהוא ל' חרב חרה וכמו שדרשו לקמן פט"ו חרה וכו' בגיוריותיה, וחידש שגם המוקין נבראו ביום א' וע"י לקמן ספ"ה, ותנחומ' וישב ס"ד ר' והגי' הנכונה דברים חדים איתא עוד בכ"י מינכען: 8 ר' יוחנן אמר, כל המאמר מובא לעיל צד 6 בפתיחת ר' תנחומ' וע"י גס ת"י פ' נעשה אדם: 4 וכת' עושה וכו', כן הוספתי וכ"ה לעיל שם ועמ"נ, ובכ"ס העתיק המאמר רק עוד ועוף ועופף קטן קטע בכ"א מוחת כדמו של רקיע, וכו' כדלעיל: 9 ל' בברית העולם, והוספתי כמו שהוא לעיל פ"א ועמ"נ: א"ר שמואל בר אמי, דורש שכתוב כאן יום אחד לרמוז על האחדות שנתאווה הקב"ה מיום ראשון מתחילת בריית העולם לדור בתחתונים ולשכון ביניהם ולא נשלם התחברותו עם בריותיו עד יום הקמת המשכן וזהו שכת' שם ויהי המקריב ביום הראשון לרמוז על יום ראשון לברית עולם כאלו באותו יום של הקמת המשכן ברא הקב"ה את עולמו, ובפס"ר ובפ"י שם מביא דרש זה על ויהי המקריב וכו' וג' שם אר"ש בר מתא (או בר מתא, ובכפ"ר בר אבא) מהו ביום הראשון מן היום הראשון שברא הקב"ה את העולם נתאווה לדור עם בריותיו בתחתונים ראה מה כת' וכו' ויהי ערב וכו' יום ראשון אכ"כ אלא יום אחד וכו' שעד הקב"ה יחיד בעולמו נתאווה לדור וכו' לא עשה כן 'כ"ה בבמ"ר) אלא כיון שהוקם המשכן והשרת בו ובר אמר הקב"ה יכתב שביום הראשון (בכמ"ר ביום זה) נברא העולם וכו': 18 עשר עטרות. עשרה מיני כבוד ומעלה נטל אותו היום שבו הוקם המשכן, וחאו הית וכן אחד בשבת כדאיתא בפ"י וכמו שדרש כאן ראשון לברית עולם וזהו ראשון למעשה בראשית כמו שהגי' גם בתוי"כ ובשבת שם ובפס"ר, ובכפ"ר ג' ראשון לברית

נטל אתו חיוס, ראשון למעשה בראשית, ראשון למלכים ולנשיאים ולכותנה ולשכינה שני ועשו לי מקדש וגו' (שמות כה ה), ראשון לברכה ולעבודה ולאיסור הבמה ולשחיטה בצפון ולירידת אש שני ותצא אש וגו' (ויקרא כד):

פרשה ד

תחילת פרשה ד

א ו) ויאמר אלהים יהי רקיע וגו' נח' המקרה במים עליותיו וגו' (תחילת קד ג) בנוהג א העולם מלך בשר ודם בונה מלאמין ומקרה באבנים ובעצים ובעפר, אבל חקיה לא קרה עולמו אלא ב במים שני המקרה במים וגו' ויאמר אלהים יהי רקיע וגו':

4 ילקוט כח ס', ילקוט ספלים כ' ספס"ב, ילק' עכ"ל פזלים ק"ד סי' י"ז, מכלילת נפלים פ"ז דשכ"ח פ"ט, וע"י שמוס כנה ספ"ז סי' כ"ז:

1 אותו | ולנשיאים -- ולשכינה | ראשון לנשיאים ראשון לכהונה ראשון לשכינה דפ"א | שני--וגר ל' א' |
2 ולעבודה--לירידת | ראשון לעבודה ראשון לאיסור הבמה (הבמות פ"א) | ראשון לשחיטה בצפון ראשון לירידת דפ"א |
אש | האש דפ"א | וגו' | מלפני י"י וגו' ד, מלפני י"י ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים פ" ||
4 כתי' ל' | | שבעולם | מלפני ד' | מלפני פ"א | ב באבנים ובעצים | בעצים ובאבנים פ"ו (תחילת) כ" . . באבנים |
ובעפר | ~ שמה במים | *קירה פחא"ו | קרה לד' | עולמו | (שם), העולם פ, את עולמו דפ"א, את . .
כולו | 6 שני המקרה--רקיע וגו' | כדכתיב יהי רקיע בתוך המים | שנאמר ויאמר אלהים יהי . . המים | (שם) |

עולם (ועי"ש מהו הראשון לבריות עולם מלמד שאחר בשבת היה, ובפ"י השני שכפ"י ב"ר הנדפס מפרש ראשון למ"ב שיום א' בשבת היה ור"ח ניסן ובניסן נברא העולם ועי' ביפ"ח), ולפנינו בכ"ל מובא המאמר כאן בלי לשון הצעה תני ועי' גם בפס"ד ובמ"ה, ובפ"י ב"ר כ"ט מפרש אותו היום של [הקמת] המשכן ותוא היה אחד בניסן ויום ראשון של שבוע לנשיאים לחנוכה הזבח למלכים כדגרסין ניסן ראש השנה למלכים לכהונה דעד שחוקם המשכן עבודה בבכורות משחוקם המשכן עבודה ככהנים דכתי' ויהי ביום תשמיני קרא משה לאחר ולבניו ואותו היום אחד בניסן היה לאיסור הבמות קודם שהוקם המשכן הותרו הבמות משחוקם המשכן נאסרו הבמות ע"כ, ובכל המקומות שציינתי נמנו העשרות בסדר אחר, ובכולם ליתא ראשון למלכים, ובפ"י השני כפ"י ב"ר הנדפס כתב ודבר זה שיבוש שהרי תקנת סופרים היה וכו', וביפ"ה עינים שבת פ"ז ב' כתב ו' דיתכן עפ"י שיטת הירושלמי ריש ר"ה דילוף למלכים מקרא דהחודש הזה ועי"ש, ובת"כ ובפס"ד ובמ"ה ג' ראשון לראשי חרשים כדאיתא ג"כ בס"ע וראש חדש ניסן היה, ועי' ת"י ויקרא ט' א' (וכן כתב גם יוספון לרומיים בקדמוניות ספ"י ג' פ"ח סי' ד' כמו שהעיר ע"ז הר"ר ראטנער בס"ע שם), אבל בס"ע הג"י וכן שבת שם ראשון לחדשים וראשון לחדש לא מנה (ועי' ברכינו בחי' עת"ת ריש פ' שמיני שפירש ראשון לשעיר ראש חודש), ולפנינו בת"כ ושבת שם גורס עוד לאכילת קדשים במקום לשחיטה בצפון, ובס"ע שלפנינו ל"ג עשר עשרות נטל אותו היום ושם מפיך מלכים ומעיל חרשים ואכילת קדשים ולכן שם הענינים י"א במספר, ועי' שינוי הגרסאות בס"ע מהדורת הר"ר ראטנער, אבל בפירשי סוטה ל"ח א' ד"ה קשיא ל"ח כתב כדתיא בס"ע אותו היום נטל עשר עשרות וכן בפירשי עת"ת ריש שמיני ונטל עשר עשרות השניות בס"ע ועי' פירשי' ובת"כ ק"א ב' ד"ה דשעיה וכן מובא בפ"י השני כפ"י ב"ר הנדפס דתיא בס"ע עשר עשרות נטל אותו היום, וכן גרסו בתנאומא פקודי סי' י"א ואותו היום נטל עשר עשרות כדאיתא בסדר עולם, ובבב"ר דפ"ר ור"ו חג' שנים עשר עשרות נטל אותו היום ומפיך מלכים ומעיל ראשי חרשים ואכילת קדשים ומוסיף עוד ראשון למחיצת מחנה שכינה, אך זה ענין אחד עם לאכילת קדשים ועי' בפירשי' שבת שם, ובמ"כ חניה שם עשר עשרות וכו' והשמיים ראשון למחיצת מחנה שכינה וראשון לשחיטת צפון וכן הרמ"ט אחריו וכד' שאלוניקי נשאר המספר י"ב עשרות ושתי העשרות נמחקו שם, ותמחינו מ"ש כמ"כ שם ובכל מקום לא קא השיב אלא עשר עשרות, ובבב"ר שם סי' י' במאמר ר' פינחס בן יאיר מונה ו' דברים שנחדשו באותו היום בעולם (ובתוכם ראשון למחיצת מחנה שכינה ואכילת קדשים לא מנה) ועי' מדרש תרשא שם ומקדמוניות להח' עפ"שטין צד 74, ובפס"ד ל"ג עשר עשרות וכו' ומונה ס' דברים ועי"ש ב"ר, והפסוקים שהביא כאן לראיית ראשון לשכינה ולירידת אש מובאים ג"כ בבב"ר סי' ר', ושם סי' י' איתא עוד ראשון לברכת כהנים שני וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם (ויקרא ט' כ"ב) וכו' ראשון לאיסור הבמה דכתי' השמר לך פן תעלה עולתך וגו' (דברים י"ב י"ג), ובס"ע ג' ראשון לשכון שכינה בישראל (וכי' בת"כ) שני ושכנתי בתוך בניי (מ"א ו' י"ג) וכו' לירידת האש שני ותצא וכו', ובת"כ ושבת שם לא הובאו הפסוקים כלל, ובפ"י השני כפ"י ב"ר הנדפס משבש גם הג"י לשחיטת צפון, ורי"ג הרפ"ס במקומה ב"ר שאלוניקי לאכילת קדשים ועי' גם בא"א וכו' כ', אך גם בס"ע ובפס"ד ובבב"ר דפ"ר ור"ו איתא ראשון לשחיטת צפון ועי' תוספות שבת שם ד"ה ראשון שכך היה הג"י לפניו גם בת"כ, וכא"א חניה עוד לברכת כהנים במקום לברכה ותוא עפ"י חג' בבב"ר שם סי' י' וס"י י', אך גם בס"ע הג"י לברכה, ובת"כ ובשבת שם לברך את ישראל, ולעבודה פירשי' שבת שם לסדר עבודת צבור חמדין ושאר כרבות של תרומת הלשכה, ובפ"ה יצחק ע' עשרות הביא עוד ג"י זרה ראשון לבריות ישראל עי"ש: 1 אותו היום. כ"ה בכ"ל ואף שרדנו של כ"ז זה לכתוב החיבות מלאות, וכן לקמן פס"ז פ' ולישמעאל שבעתיד איתא בכ"ל אחר ו' פסטים, ועי' בטבוא להלכות גדולות הוצאת הר"ר הילדסהיימער צד 7 ובסדר אליהו הוצאת רמ"א צד 130 ובמ"ה חלק מ"ד צד 562, ובכל המקומות שציינתי איתא ראשון בכל עטרה ועט"ג: 2 ולאיסור הבמה. וכי' הבמה בבב"ר שם סי' י', ושם סי' י' ובפס"ד לאיסור במה, ובת"כ ושבת שם הבמות ועט"ג: 8 שני ותצא אש. בדפוסים נסמן כאן בטעות ויקרא י', ופסוק ב' שם נאמר במיתת בני אהרן ולא בירידת האש, ולנכון השלים הפסוק בכי"פ:

פרשה ד, בפרשה זו מתחיל כ"ז שמקוטע בראשו עד כאן: 6 בנוהג העולם. עי' לעיל צד 8, ומקור חדרש ממכילתא ושם ג' מרת ב"ד כשהוא מקרה מקרה בעצים ועפר והקביה מקרה עולמו במים שני המקרה במים וכו'